

1944-1984

1947

In Calea 13 Septembrie nr. 18, într-o clădire construită iute, se inaugurează Teatrul Armatei. Primul spectacol : Izbînda vieții — text, muzică, dans — de Bogdan Căuș, Valeriu Cimpeanu și Paul Mihail Ionescu. Direcția de scenă, Mihail Raicu.

In seara festivă, sala, foarte încăpătoare, gri-albastră, e arhiplină. Mai ales oameni de teatru, muzicieni, coregrafi.

Ni se spune că vor fi două secții : una de „proză“, alta de „operetă“.

1958

Sandu Teleajen, ca secretar literar la Naționalul ieșean, mă întrebă, dacă mi se pare potrivit să introducă în repertoriu Mutter Courage. Evident că-l încurajez s-o facă. Imi spune că s-au gîndit, pentru rolul principal, la Margareta Bactu. Regizor va fi, probabil, Mauriciu Sekler, cîndva membru al trupei conduse de Brecht (ori chiar asistent al său).

Dinu Cernescu își dă examenul de stat la Craiova, montînd (pe lacul din parc) Gilcevile din Chioggia de Goldoni.

Dacă experiența reușește, poate vom avea și noi, ca în atitea alte țări, teatru în aer liber. Că decor natural este, arhitectură istorică, asemenea.

1959

La întrebarea „Ce piesă scrieți?“, Aurel Baranga îmi răspunde că pregătește o comedie de actualitate : Flașeta. Paul Everac definitivează piesa Descoperirea. Titus Popovici e „aproape gata“ cu Passacaglia. Nicolae Tăutu continuă Ecaterina Teodoroiu cu Steje de August. Tudor Șoimaru, comedia Un loc sub soare.

1962

Scriu o notă ca să salut apariția în revista „Teatrul“ a piesei Sub clar de lună, debutul prozatorului și gazetarului Teodor Mazilu, apreciînd că revista introduce astfel, în repertoriul original, „o comedie foarte interesantă, satirizînd cu virulență, într-o formă personală, sentimentalismul ipocrit cu care caută a-și învălui micile și marile ticăloșii oamenii străini de viața noastră de azi“. Nota apare vineri.

Luni, redactorul-șef adjunct mă întrebă :

- Dumneata ai citit piesa asta ?*
- Sigur c-am citit-o, de vreme ce-am scris despre ea.*
- Ia mai citește-o o dată.*
- Dar dumneata o cunoști ?*
- Nu ; dar mi s-a spus că ar fi bine s-o citești mai atent.*
- Am fost foarte atent.*
- Fii și mai atent.*

O recitesc. Și-mi place și mai mult.

Moare Benedict Dabija, la numai 35 de ani. Ne cunoșteam din copilărie. I-am apreciat, întotdeauna umorul scriitor, verva, replica promptă. Era un actor foarte popular. Jucase mult la „Bulandra” și în filme. Fusese unul dintre fondatorii Teatrului Regional București. Ultimul rol plutonierul Obab din Trenul blindat.

— Domnule Birlie, nu vrei să scriești un articol despre Caragiale, cu ocazia comemorării a 50 de ani de la moartea lui?

— Eu? Eu îți spun ce și cum, și-l scrii mata, drăguță...

— Nu, vă rog să-l scrieți dv. Doar aveți ce povesti...

— Inșiști?

— Vă rog mult!

— Știi câte roluri de-ale lui Caragiale am jucat eu? 13. Îți vine a crede?

— Iată, chiar așa să numească articolul: 13 personaje.

— Păi chiar. Ia să le numărăm: Spiridon, Venturiano, Calindatul, Crăcănel, Dandanache, Brinzovenescu, Coana Efimița, pe urmă unul din Amici, Contopistul din Petițiune, acela din Căldură mare, pe urmă în filmele Telegrama, Vizită, Două lozuri, iar D-ale carnavalului, și iar O scrisoare pierdută.

— Ies chiar mai multe...

— Aș! 13 în cap, dacă-ți spun? Cred că printre actorii români sint recordman în Caragiale... Așa că, na, ai articolul gata.

— Vă rog din nou...

Mi l-a scris. A apărut. A numit opera lui Caragiale „o înaltă academie de realism”

1963

Il rog pe George Vraca să-și autoprefațeze Richard III. Imi dă articolul repede, mulțumind revistei pentru invitație. E foarte bine scris, ca totdeauna. Ceea ce mă surprinde e un anume ton elegiac. Și încercarea de a-și reexamina întreaga carieră.

„Mi-a fost dat și mie să creștez adinc în cariera mea, dînd trăire unor figuri de o maiestate spirituală ce-mi dădea neliniști. Toate geniile fac valuri și oricît de bun înotător ai fi trebuie să lupți zdravîn ca să nu te ineci. Am crezut de fiecare dată că voi turna oșel curat. Amăgire. Întotdeauna s-a strecurat și lest în ele. Perfecțiunea? Eu n-am apucat-o niciodată de picior. Uneori pe-aproape, sau poate că nici atît. Dar întotdeauna mi-am dorit încă mult. Așa s-a întîmplat cu Oedipus-ul lui Sofocle, cu Hamletul lui Shakespeare, cu Faustul lui Goethe, cu Karl Moor al lui Schiller, cu Raskolnikovul lui Dostoievski sau cu cei trei Mannoni ai lui O'Neill din jalea Electrei, cît și cu alte figuri mari ale teatrului nostru și ale celui universal. Sint, încă, pe drum, merg, mai cad, mă ridic, mă scutur, pornesc iar, m-aș vrea vultur dar mă poticnesc și merg mai departe — poate să prind într-o zi adevărul artei adevărate, să zic și eu: «Maurul și-a făcut datoria...», dar «arta-i lungă, viața-i scurtă». Eu sper în continuare.

Și iată-mă azi, din nou, în fața unei grele încercări. Ce-mi va aduce? Poate numai un pas înainte, spre ce caut — și încă e ceva. E o figură mare în teatru Richard III! Nu s-a jucat gigantul de la Stratford cînd l-a scris. Te inspăimîntă. E copleșitor de greu...”

Se intrunește Comisia de repertorii a Consiliului teatrelor și acceptă piesele Ștăfeta nevăzută de Paul Everac (Național), Eclipsa de Laurențiu Fulga („Nottara”), N-avem centru înaintaș de Nicuță Tănase (Giulești), Nu prea albă ca zăpada și motanul descălțat de Alecu Popovici (Tineret și Copii).

S-au mai admis și piesele străine Mișionara de Shaw, Becket de Anouilh, Rinocerii de Eugen Ionescu, Frank V de Dürrenmatt, Vulpile de Lillian Hellman.

Luăm hotărîrile în unanimitate, după discuții furtunoase, sincere, clare.

Propunerile au fost, toate, ale teatrelor.

1967

Cum traversam Piața Romană din direcții diferite, ne oprim să ne salutăm drept în mijlocul ei, scandalizîndu-l pe milițian, care fluieră iritat. „Vreau să vorbesc ceva cu dumneata — mă ia de braț Horia Lovinescu —

ce treabă ai acum ?" Am treabă, dar intru bucuros, cu el, la un restaurant de lângă Teatrul „Nottara”. „Știi — zice — că se pune în scenă comedia mea polițistă”. „Știu ...O casă onorabilă”. „Ei bine, au și început strîmbaturile din nas. Aș vrea să dau o ripostă avant-la-lettre. Ești de acord s-o publici în „Contemporanul” ?” Sigur că sint. O și scriu, pe loc, gazetărește, sub dictarea lui „Există în Casa onorabilă un fel de «a trăi» și de a înțelege viața care nu e decît reflexul, în alte condiții istorice și sociale, în alte situații, al odiosului spirit mic-burghoez, monstru stîpid și ipocrit care se pare că beneficiază de virtuțile imortalității. Cu un asemenea dușman cu piele de pachiderm, scriitorului nu-i rămîne decît satisfacția de a-l pocni din cînd în cînd peste bot. S-ar putea totuși ca unii oameni de teatru să se simtă mîhniiți de lipsa de «Profunzime-și-complexitate-psihologică» a farsei. Promit acestor prieteni că data viitoare voi fi «profund». În definitiv, lichelele n-au și ele dreptul să apară într-o piesă serioasă ?”

li multumesc.

Redactorul-șef adjunct mă admonestează în stilul său pîrintesc : „Ce e, dragă, cu declarația asta de război ? Dacă vrea să se explice, să scrie un articol în toată forma”. Articol înă, în toată forma, Lovinescu nu vrea să scrie și-mi spune la telefon s-o lăsăm baltă.

1977

Conducerea televiziunii mă roagă, insistent și călduros, prin tovarășul director general adjunct, să propun (și să susțin) două cicluri de emisiuni „pentru dezvoltarea culturii teatrale cu ajutorul micului ecran”.

Răspund cu plăcere amabilei invitații, propunînd :

1) Un ciclu consacrat comediei (românești și străine) — 12 luni (cite o reprezentație lunar) ;

2) Un ciclu de teatru scurt (piese într-un act, românești și străine) cuprinzînd 18 lucrări.

Fiecare reprezentație ar urma să fie prefațată, succint, de un teatrolg, om de litere, critic literar, regizor, actor, om de teatru, mai ales pe linia informației istorice specializate.

Sugerez următoarea selecție în repertoriul comic :

1. O alegere la Senat de Iacob Negruzzi ; 2. Cometa de Șt. O. Iosif și D. Anghel ; 3. Apostolii de Liviu Rebreanu ; 4. Schimbarea la față de G. M. Zamfirescu ; 5. Siciliana de Aurel Baranga ; 6. Ariciul de la „Dopul perfect” de Ion Băieșu ; 7. Zizi și formula ei de viață de Sidonia Drăgușanu ; 8. Comedia vacilor de Angelo Beolco zis il Ruzzante (Italia, sec. XVI) ; 9. Praznicul ciubotarului de Thomas Dekker (Anglia, sec. XVI) ; 10. Țăranul baron de L. Holberg (Danemarca, sec. XVII) ; 11. Capriciile Belisei de Lope de Vega (Spania, sec. XVII) ; 12. Prea multă minte strică de Griboedov (Kusia, sec. XIX) ; 13. Spaniolii în Danemarca de Prosper Merimée (Franța, sec. XIX) ; 14. Sempronio de Augustin Cuzzanî (Argentina, sec. XX).

Toate piesele românești de mai sus sint tipărite, toate piesele străine sint traduse în limba română. Unele lucrări vor avea nevoie de o televersiune.

Propun și următoarea selecție de piese într-un act : 1. Începem și O soacră de I. L. Caragiale ; 2. După război de Dimitrie C. Ollănescu ; 3. Gemenii de Al. Macedonski ; 4. Vine doamna și domnul general de Gh. Brăescu ; 5. Între filologi de D. D. Pătrășcanu ; 6. Molière se răzună de Nicolae Iorga ; 7. Criza de barou de Gib. I. Mihăescu ; 8. Dracul de Mihail Sorbul ; 9. Acordeonistul de Teodor Mazilu ; 10. Ceasul de Dumitru Solomon ; 12. Escroci în aer liber de Ion Băieșu ; 13. Judcătorul de divorțuri de Cervantes ; 14. Rivalii de Lesage ; 15. Comedia celui care și-a luat de nevastă o femeie mută de Anatole France ; 16. Istorie nocturnă de Sean O'Casey ; 17. Scrisoarea lordului Byron de Tennessee Williams ; 18. Ulei de Eugene O'Neill ; 19. Curtea cu juri de Henri Monnier ; 20. Pic-nic pe cîmpul de luptă de Fernando Arrabal.

Toate piesele românești sint tipărite, toate piesele străine sint traduse în limba română. Majoritatea sint lucrări comice. Cele mai multe nu au nevoie de adaptări.

Mi s-a mulțumit foarte amical.

Propunerile au fost găsite „interesante”.

Redactorii teatrelor m-au rugat apoi să indic sursele bibliografice (în cîteva cazuri). Au făcut rezumate ale tuturor pieselor.

Nu s-a realizat nimic.